

De Gifgasaanval in Syrië:

Subjectieve Nieuwsberichtgeving in het NOS Journaal

Timo Sprinkhuizen
3717984
BA- scriptie
Reproductie van het kwaad
R. Leurs
1 november 2013

Inhoudsopgave

<u>Inleiding</u>	<u>3</u>
<u>Theoretisch kader</u>	<u>3</u>
<u>Casus</u>	<u>6</u>
<u>Methode</u>	<u>7</u>
<u>Analyse</u>	<u>8</u>
<u>Conclusie</u>	<u>14</u>
<u>Discussie</u>	<u>15</u>
<u>Bibliografie</u>	<u>16</u>

Inleiding

Om op de hoogte te blijven van de laatste gebeurtenissen in de wereld, kijk ik naar het nieuws op televisie. Mijn persoonlijke voorkeur gaat uit naar het NOS journaal. De NOS maakt deel uit van de publieke omroep en wordt gefinancierd met belastinggeld. Ik ga er vanuit dat zij op objectieve wijze verslag doen van de verschillende onderwerpen die in de nieuwsitems aan bod komen. Ik vraag me wel af hoe de NOS keuzes maakt, in welke gebeurtenissen zij behandelen en welke niet. Een nieuwsuitzending kan immers niet alle gebeurtenissen in de wereld laten zien. De NOS is geen commerciële omroep dus verwacht ik dat zij hun keuzes hierin niet baseren op commerciële belangen. Welk mechanisme er dan wel vooraf gaat aan deze selectie van nieuwswaardige items, vind ik een interessant onderwerp.

Eind augustus werd het nieuws beheerst door een conflict in het Midden-Oosten. Ik zag afschuwelijke beelden voorbij komen van voornamelijk kinderen die, zo leek het, waren getroffen door een aanval met chemische wapens. De beelden waren afkomstig van de burgeroorlog in Syrië. Er kwamen chaotische beelden voorbij van Syriërs in paniek. De NOS redactie heeft een keuze moeten maken in hoe zij deze gebeurtenis presenteerde in het journaal. Dit is het onderwerp waar ik me op richt binnen dit onderzoek: de manier waarop het NOS journaal de gebeurtenissen rondom de gifgasaanval in Syrië in beeld heeft gebracht.

Ik blijf vrij naïef in mijn gedachte dat het NOS journaal objectief verslag doet van dergelijke gebeurtenissen. Diverse personen binnen de NOS redactie, maar ook correspondenten, hebben invloed op de inhoud van de nieuwsberichten en dit is subjectief te noemen.

Wij, kijkers van het NOS journaal, vormen aan de hand van de getoonde items een beeld over de aanval met gifgas, de Syrische burgeroorlog en de mogelijke (politieke) gevolgen van het incident. Voor dit onderzoek heb ik een drietal items van het NOS journaal geanalyseerd over de gifgasaanval op basis van de concepten *framing* en *media bias* afkomstig van de mediawetenschapper David Entman.

Theoretisch kader

Het NOS journaal is dagelijks één van de best bekeken programma's op televisie. Afgelopen weekend, op zondag 27 oktober, was het acht uur journaal het op een na best bekeken programma van de dag met 2.606.000 kijkers.¹ De NOS zegt op haar website dat zij staan voor kwalitatieve

¹ <http://www.kijkonderzoek.nl/>; geraadpleegd op 27 oktober 2013.

nieuwsberichtgeving: “De NOS stelt hoge journalistieke eisen en leeft de journalistieke code na”.² In de code van de journalistiek wordt als eerst het volgende punt vermeld: “Bij het doorgeven van nieuws neemt de journalist de werkelijkheid zoals hij die aantreft en waarneemt als uitgangspunt. De verificatie van feiten en de weergave van uiteenlopende meningen belichaamt het journalistieke streven naar objectiviteit.”³ De NOS streeft dus naar objectiviteit. In hoeverre nieuwsberichtgeving en in het bijzonder televisienieuws als objectief kan worden beschouwd, is een onderwerp waar veel over is geschreven binnen de wetenschappelijke wereld.

Westerståhl (1983) geeft aan dat objectiviteit in de journalistiek wordt gezien als de belangrijkste norm binnen dit beroep. De journalist dient het publiek te voorzien van feitelijk, evenwichtig en onpartijdig nieuws, waardoor de kijkers een oordeel kunnen vellen over de inhoud van het getoonde nieuwsbericht. Niemand kan de gemeenschappelijke, objectieve waarheid uitdragen (406).

Objectiviteit moeten we volgens hem meer benaderen als het vasthouden aan bepaalde normen of standaarden (403). Dit zie ik terugkomen in de code van de journalistiek waar er wordt gesproken over een *streven* naar objectiviteit.

Communicatiewetenschapper Jaap van Ginneken spreekt over subjectiviteit in nieuwsberichtgeving in zijn boek *De schepping van de wereld in het nieuws: de 101 vertekeningen die elk 1 procent verschil maken*. Hij gaat expliciet in op de werking van televisienieuws en geeft aan dat televisiejournals en de presentatoren daarvan voor veel mensen de belangrijkste, meest betrouwbare bronnen van nieuws zijn. Kijkers zien het televisiejournaal als ‘eerste definieerder’ van opkomende kwesties. Om dit te onderbouwen haalt hij onderzoek uit de jaren negentig aan. In dit onderzoek noemde 53% van de kijkers het NOS journaal als betrouwbaarste nieuwsbron en nog eens 12% het RTL nieuws. Slechts 15% van de ondervraagden noemden de krant als het betrouwbaarst. Dit noemt hij navrant omdat televisienieuws zo extreem beknopt is en daarmee onvermijdelijk erg stereotiep. Het volgende komt in het boek naar voren wanneer hij spreekt over nieuwsuitzendingen op televisie:

Het journaal heeft altijd tijdgebrek. Items moeten dus maximaal gecomprimeerd worden en in een minimum aan tijd afgehandeld. Dat betekent ook dat zij zich meestal moeten beperken tot enkele schijnbaar feitelijke aspecten, die weinig nieuwe inzichten teweegbrengen. Daarbij moet men grove simplificaties hanteren die inspelen op vooraf bestaande stereotypen. Het is ook principieel vrijwel onmogelijk om in dat korte tijdsbestek een visie plausibel te maken die radicaal afwijkt. Er kan in feite weinig anders gebeuren dan een ‘recycling’ van dominante opvattingen (178-179).

² <http://over.nos.nl/programma-s/onze-programma-s/nos-nieuws>; geraadpleegd op 29 september 2013.

³ <http://www.nvj.nl/ethiek/code-voor-de-journalistiek>; geraadpleegd op 29 september 2013.

Op basis van deze uitspraken zal het televisienieuws dus altijd stereotyperingen of dominante opvattingen uitdragen van een gebeurtenis. Marijke Sijbom haalt in haar onderzoek, gericht op het verschil in nieuwsberichtgeving tussen het jeugdjournaal en het NOS journaal, het boek van de communicatiewetenschapper van Ginneken meermaals aan. Het journaal fungeert als doorgeefluik waarin de belangrijkste gebeurtenissen in de wereld aan burgers worden getoond. De manier waarop een nieuwsbericht wordt behandeld, beïnvloedt de gedachtegang van mensen en daarmee ook hun beeldvorming. Ieder mens kijkt op zijn eigen manier tegen de wereld aan en hierdoor is beeldvorming per definitie subjectief. Het beeld wat een individu van de wereld heeft, ontstaat uit een persoonlijke selectie van informatie waar deze via media aan wordt blootgesteld.

Televisiejournaals kunnen zo de beeldvorming van mensen beïnvloeden (8).

Er rust een zware taak op de schouders van de redactie van de NOS televisiejournaals. Zij moeten het nieuws zo objectief mogelijk in kaart brengen waarvoor wordt gepleit in de code van de journalistiek. Toch zullen zij met de productie van het nieuws de beeldvorming van mensen beïnvloeden zoals Sijbom aangeeft en zullen hier dominante opvattingen en stereotypen in worden verwerkt aldus van Ginneken.

Vanuit de wetenschap is er veel te doen geweest om de mate van objectiviteit, dan wel subjectiviteit, van nieuwsmedia. Deze constatering neem ik mee in mijn beoogde analyse van de items in het NOS journaal.

Journalisten kunnen worden gezien als de poortwachters van het nieuws dat wordt gebracht via het doorgeefluik televisie. Dit fenomeen bespreken Daub & Kruijf:

Een nieuwsredactie werkt in feite als een fabriek. Er is een grote hoeveelheid input of nieuwsaanbod dat van persbureaus, correspondenten en redacteurs komt. De output is het uiteindelijke resultaat, ofwel het nieuwsbulletin. Tussen die in- en output zit als het ware een zwarte doos waarin bepaald wordt welk nieuws uit het aanbod gefilterd wordt en dus meegaat in het eindresultaat, en welk nieuws weggegooid wordt" (Daub & Kruijf 9).

De redactie van de NOS doet dit dagelijks wanneer zij het nieuws voor die dag samenstellen. Zij bepalen hoe zij de gebeurtenis willen tonen aan het publiek wat invloed heeft op de beeldvorming van de kijker.

De items rondom de gifgasaanval benader ik vanuit de concepten *framing* en *media bias*.

De mediawetenschapper Robert Entman heeft zich in verschillende artikelen uitgelaten over de subjectiviteit van nieuwsberichtgeving. In het artikel *Framing Bias: Media in the Distribution of Power* (2007) stelt hij dat de informatie in nieuwsverslaggeving vaak onderwerp is van een bepaald niveau

van *bias* of vooringenomenheid. Entman onderscheidt drie mogelijke vormen van *bias* in nieuwsberichtgeving: als nieuws de werkelijkheid vertekent of onwaarheden verspreidt (*distortion bias*), als de ene (politieke) partij meer aandacht krijgt bij een conflict of probleem dan de ander (*content bias*) of als de selectie van informatie kan worden gestuurd door eigen overtuigingen of vooroordelen van journalisten (*decision-making bias*) (163).

Deze vormen van *bias* kunnen naar voren komen door het *frame* of kader waarmee een nieuwsbericht wordt getoond te analyseren. Entman (1992) definieert *framing* als het proces waarbij bepaalde elementen uit een waargenomen realiteit worden aangehaald door een nieuwsredactie om een narratief mee te vormen. De nieuwsredactie verbindt de geselecteerde elementen uit een waargenomen realiteit om een bepaalde interpretatie van het verhaal weer te geven. Uit een *frame* zijn vaak vier functies te herleiden: het definiëren van een probleem, het geven van een causale interpretatie, morele evaluatie, en het promoten een bepaalde oplossing voor het gestelde probleem (52).

De effecten hiervan beschrijft hij als volgt (2007): "*Framing* zorgt voor het vormen en veranderen van de interpretaties en voorkeuren van het publiek. *Frames* introduceren of verhogen het belang van bepaalde ideeën, dit moedigt het beoogde publiek aan om op een bepaalde manier te denken, te voelen en te beslissen over de inhoud van een nieuwsbericht" (164).

Het *frame* waar een journalist of organisatie als de NOS voor kiest, waar vanuit zij het nieuwsbericht tonen, kan zo een aanzienlijk effect hebben op de waarneming van de gebeurtenis door het publiek. Binnen de items over de gifgasaanval in Syrië is er sprake van een *frame*, een bepaald kader waar vanuit het nieuwsbericht aan het publiek wordt getoond. Door dit *frame* te beschrijven aan de hand van mijn beoogde analyse komen hier mogelijk vorm(en) van *bias* in naar voren.

Casus

Als casus gebruik ik nieuwsitems afkomstig van het NOS acht uur journaal over de gifgasaanval. Ik heb gekozen voor het acht uur journaal van de NOS gezien de populariteit van het televisieprogramma op dit tijdstip. Ik heb een selectie gemaakt in de items over de gifgasaanval. Op 21 augustus wordt er voor het eerst over bericht door de NOS, deze uitzending wil ik gebruiken als vertrekpunt. De uitzending van 23 augustus neem ik als eindpunt van mijn analyse om het door de NOS toegepaste *frame* op adequate wijze uiteen te kunnen zetten. Mijn onderzoeksvraag luidt als volgt:

Hoe heeft de NOS verslag gedaan van de gifgasaanval in Syrië in de nieuwsuitzendingen van 21 augustus 2013 tot en met 23 augustus 2013?

Op basis van het theoretische kader heb ik onderstaande deelvragen geformuleerd waarmee ik mijn onderzoeksvraag denk te kunnen beantwoorden.

- Hoe kan het *frame* worden omschreven waarmee de gebeurtenissen rondom de gifgasaanval in Syrië worden gepresenteerd over de verschillende nieuwsuitzendingen?
- Vanuit welk perspectief wordt het conflict belicht, is er sprake van een vorm van *bias* bij de interpretatie van het verhaal over de gifgasaanval dat wordt gepresenteerd door de NOS?

Methode

Emma Copeman geeft een overzicht van narratieve theorie omtrent televisienieuws in haar thesis *Informing a Distracted Audience: News Narratives in Breakfast Television*. Hierin haalt zij onder andere de Franstalige theoreticus Todorov aan. Hij stelt in zijn narratieve theorie gericht op televisie dat de verhalen die worden getoond, ontstaan rondom een conflict en een mogelijke oplossing. Hij theoretiseerde dat alle conventionele verhalen beginnen met een stabiele situatie en de daaropvolgende gebeurtenis leidt tot een verstoring of reeks verstoringen van deze situatie. De uiteindelijke oplossing zal zich richten op het herstel van de stabiele situatie of zorgen voor een nieuw evenwicht (Copeman 15). Dit zie ik terugkomen in de berichtgeving rondom de gifgasaanval in het NOS journaal. De Syrische burgeroorlog kan worden aangeduid als de stabiele situatie waarbij de aanval met gifgas leidt tot een conflict of nieuwe situatie. Het verhaal dat wordt gebracht over de gifgasaanval via de verschillende nieuwsitems kent eigenlijk dagelijks een nieuwe verstoring. Zo wordt een narratief gevormd rondom de gifgasaanval en de politieke nasleep die hierop volgt. Daarnaast wordt er in de theorie afkomstig van Entman benadrukt dat er door middel van *framing* in nieuwsberichten een interpretatie wordt uitgedragen van een gebeurtenis aan het publiek in de vorm van een narratief.

Elk narratief op televisie kan worden opgesplitst in twee delen: het verhaal (wat gebeurt er met wie), en het discourse (hoe het verhaal wordt verteld), aldus Kozloff (69). Het narratief over het *event*, de gifgasaanval, wordt getoond binnen een bepaalde setting waarin bepaalde karakters aan bod komen. Wij, in dit geval de kijkers van het NOS journaal, gaan uit van een successie binnen het narratief; x heeft y tot gevolg (Kozloff 71). Bij een narratief binnen televisienieuws is geen sprake van een daadwerkelijke auteur zoals bij boeken wel het geval is. Toch is er een persoon of *agency* die ervoor

zorgt dat het narratief op juist deze wijze wordt gepresenteerd in het NOS journaal. De redactie van de NOS heeft ervoor gekozen om de berichtgeving rondom de gifgas aanval op een bepaalde wijze vorm te geven. De informatie die wordt verschaft door de nieuwslezer aan de kijkers ondersteund door beelden, gesprekken met correspondenten en interviews met (volgens de NOS) belangrijke actoren binnen het *event*, dragen bij aan de creatie van het narratief omtrent de gifgasaanval. Kozloff stelt: “sporen van de *storyteller* kleven aan het verhaal net als de handafdruk van een pottenbakker sporen achterlaat op een kleien vaas” (idem 84).

In dit geval zal de NOS redactie dus zijn sporen achterlaten op het getoonde narratief omtrent de gifgasaanval. Mijn deelvragen beantwoord ik vanuit de twee onderdelen gekoppeld aan een narratief op televisie: *story* (wat gebeurt er met wie) en *discourse* (hoe wordt het verhaal verteld). Zo zal ik me enerzijds richten op wat er in beeld wordt gebracht en anderzijds op hoe het in beeld wordt gebracht om mijn interpretatie van het narratief gekoppeld aan de concepten *framing* en *media bias* te kunnen onderbouwen.

Analyse

Hoe kan het frame worden omschreven waarmee de gebeurtenissen rondom de gifgasaanval in Syrië worden gepresenteerd over de verschillende nieuwsuitzendingen?

Vanuit het narratief kan het *frame* worden omschreven waarmee de gebeurtenissen rondom de gifgasaanval worden gepresenteerd. De gebeurtenissen die worden getoond in de drie nieuwsitems dragen gezamenlijk bij aan het narratief. Bepaalde elementen uit de gebeurtenissen rondom de gifgasaanval worden geselecteerd om aan het publiek te tonen. Zo wordt de interpretatie van de NOS van het verhaal weergegeven. Uit een *frame* zijn vaak vier functies te herleiden: het definiëren van een probleem, het geven van een causale interpretatie, morele evaluatie, en het promoten een bepaalde oplossing voor het gestelde probleem. Ik beschrijf het *frame* waarmee het verhaal rondom de gifgasaanval wordt gepresenteerd aan het publiek en geef aan waar mogelijk deze functies in naar voren komen.

De nieuwsuitzending op 21 augustus wordt geopend met het bericht: “Honderden doden in Syrië, volgens de oppositie het gevolg van een chemische aanval”.⁴ Er worden afschuwelijke beelden getoond. De kijker wordt direct bij het narratief betrokken door het zien van de beelden. Zoals Todorov stelt in zijn narratieve theorie worden verhalen op televisie gevormd rondom een stabiele

⁴ <http://nos.nl/nieuws/archief/datum/2013-08-21/>; geraadpleegd op 27 oktober 2013.

situatie en de daaropvolgende gebeurtenis leidt tot een verstoring of reeks verstoringen van deze situatie. De burgeroorlog in Syrië kan worden gezien als de stabiele situatie. De beelden in combinatie met de woorden van de nieuwslezer zorgen voor een verstoring van deze situatie: er is mogelijk een aanval gepleegd met gifgas. Dit bestempel ik als het probleem dat wordt aangedragen door de NOS, afkomstig uit het *frame* waarmee het narratief over de gifgasaanval wordt gepresenteerd door de NOS. De vermeende aanval met gifgas wordt op de volgende wijze in beeld gebracht: eerst ziet men schreeuwende en huilende Syriërs, compleet in paniek. Hierop volgen de beelden van creperende, schuimbekkende, stuiptrekkende volwassenen en kinderen die op de vloer van een noodhospitaal liggen. De personen die deze mensen proberen te helpen dragen allemaal mondkapjes. Terwijl verplegers verwoede pogingen doen om een kind te reanimeren, doet een Arabisch sprekend persoon verslag van de situatie: “Wat heeft dit kind gedaan dat het wordt bestookt met chemische wapens? Wat heeft dit kind toch misdaan? Ik zag net vier kinderen die eraan zijn overleden, vermoord door het Syrische regime.” Hierop volgend zijn beelden te zien van een rij overleden kinderen onder een zwart laken. Voice – over: “Het Syrische regime ontkent maar voor de Syrische oppositie is het duidelijk, dit is een slachting gepleegd door het regime van Assad.” Door de nieuwslezer wordt direct ontkracht dat dit de waarheid betreft maar het incident wordt wel degelijk getoond vanuit het kader afkomstig van de rebellen.

De kijkers gaan uit van een successie binnen het narratief. Na het zien van de beelden vraagt men zich af wie er achter de mogelijke aanval met gifgas zit en of er ook daadwerkelijk sprake is van een aanval met chemische wapens. Nadat het incident is getoond, gaat de nieuwslezer via de digitale schermen in gesprek met correspondent Sander van den Hoorn die verslag doet vanuit Libanon. De eerste vraag die nieuwslezer hem stelt luidt: “Staat vast dat er chemische wapens zijn gebruikt?” Sander van den Hoorn: “Nee, maar deskundigen kijken naar deze beelden en die zeggen; het heeft er wel alle schijn van. Er zijn ook beelden die je net niet hebt gezien waar wat meer vragen over zijn. Dat je bijvoorbeeld verplegers aan het werk ziet zonder bescherming. Als het echt een gifgas zou zijn, zouden zij ook gevaar lopen, maar overwegend, zonder dat we het met zekerheid kunnen zeggen, lijkt het er wel heel erg veel op.”

Hierop volgend wordt aan de correspondent gevraagd hoe zeker het is dat het regime van Assad achter de aanval zit. Sander van den Hoorn: “Daar kun je wel wat over redeneren, het is mij in ieder geval niet duidelijk bekend dat de oppositie over middelen beschikt om zoiets aan te richten. Dan zouden ze, zeggen ook sommige mensen, het kunnen enceneren maar dan zouden al deze slachtoffers figuranten zijn... kinderen ook en dat zijn er wel erg veel. Dat is bijna niet voor elkaar te krijgen. Dan blijft dus over de regering...” De correspondent benadrukt dat hij het niet met zekerheid kan zeggen maar toch kiest hij ervoor om een causale interpretatie te verbinden aan het aangedragen probleem; de gifgasaanval. Zo wordt er gesuggereerd dat de afschuwelijke beelden het

gevolg zijn van een aanval gepleegd door het regime van president Assad en dat hierbij waarschijnlijk chemische wapens zijn gebruikt. De 2^e functie van het *frame*, een causale interpretatie van het probleem, wordt zo direct al genoemd door Sander van Hoorn.

Tussen de vragen door wordt er geschakeld naar een reactie van de Nederlandse minister Timmermans van Buitenlandse Zaken, logisch in mijn optiek als kijker. Op dergelijke incidenten verwachten we een politiek antwoord. Hoe staan wij tegenover de mogelijk aanval met chemische wapens? De minister reageert: “Er is al een VN- inspectie team in Syrië, dat inspectieteam moet wat ons betreft het mandaat krijgen om ook daar te kijken op plekken waar nu van wordt gezegd dat er mogelijk gifgas is ingezet zodat het kan worden onderzocht.” Deze reactie draagt tevens bij aan de interpretatie van het verhaal door de NOS. Naast het aangedragen probleem (het incident) en de causale interpretatie aangereikt door de correspondent wordt een mogelijke oplossing van het probleem gegeven door minister Timmermans: een onderzoek op de plek des onheils door een VN inspectie team.

Een VN onderzoek naar de gifgasaanval lijkt een logisch gevolg binnen het narratief. In het item over de gifgasaanval op 22 augustus komt echter naar voren dat hier nog geen sprake van is.⁵ De VN Veiligheidsraad wil geen onderzoek naar de mogelijke gifgasaanval in Syrië. China en Rusland liggen dwars. “Het lukt de VN Veiligheidsraad niet een daadkrachtige resolutie op te stellen, tot grote woede van diverse landen”, aldus de nieuwslezer. Er is opnieuw sprake van een verstoring binnen het narratief, de Nederlandse minister Timmermans van Buitenlandse Zaken vindt dit onbegrijpelijk. Naast minister Timmermans reageren ook de Franse en Turkse ministers van Buitenlandse Zaken afkeurend op het bericht. De reacties op het incident van de politici worden afgewisseld met de beelden ervan. Dit versterkt de oorzaak – gevolg relatie bij de kijker. Er wordt een morele evaluatie van het probleem gegeven aan de kijker door de afkeurende reacties van de diverse ministers. De nieuwslezer gaat vervolgens in gesprek met Wouter Zwart. De correspondent die verslag doet bij het Witte Huis vertelt dat er nog weinig te melden is vanuit de Verenigde Staten. Opvallend is de vraag die de nieuwslezer op een gegeven moment stelt in het gesprek: “En dan, in dit conflict in Syrië, welke opties heeft Obama?” Wouter Zwart: “Het is wat dat betreft echt een duivels dilemma. Aan de ene kant proberen de Amerikanen, geloof het of niet, nog steeds de partijen aan tafel te krijgen. Aan de andere kant wordt er natuurlijk gesproken over een no-fly zone, over militaire steun aan de rebellen...”. Mocht de VN Veiligheidsraad niet mee willen werken aan een onderzoek naar het incident, wordt nu militaire steun aan de rebellen als een mogelijke alternatieve oplossing van het probleem aangedragen via het narratief wat de NOS uitdraagt. Dit komt ook naar voren in het

⁵ <http://nos.nl/nieuws/archief/datum/2013-08-22/>; geraadpleegd op 27 oktober 2013.

gesprek tussen de nieuwslezer en Sander van den Hoorn wat hierop volgt. Hij stelt daarin onder meer: “De meeste rebellen zeggen jullie, hoeven ons niet militair te komen helpen, jullie hoeven niet fysiek in Syrië aanwezig te zijn. Wapens willen we hebben en dan geen kalashnikovs. Nee, serieuze wapens waarmee we een serieus verschil kunnen maken”. Het item wordt afgesloten met de vermelding dat Ban Ki-moon, secretaris-generaal van de Verenigde Naties, een speciale VN gezant stuurt naar Syrië om te onderhandelen met het regime over een mogelijk VN onderzoek.

Het nieuwsitem op 23 augustus wordt geopend met de woorden: “Ook Rusland wil onderzoek naar de gifgasaanval in Syrië.”⁶ De vraag wie er achter de gifgasaanval zit, verdeelt de internationale gemeenschap. Rusland roept nu ook op tot een VN onderzoek maar terwijl het Westen denkt dat president Assad achter de aanval zit, denkt Rusland dat de dader juist onder de rebellen moet worden gezocht.

Voor het eerst is er een reactie te zien vanuit Rusland. De Russische minister van Buitenlandse Zaken zegt het volgende: “We krijgen steeds meer bewijzen dat deze misdaad een provocatie was. Op internet verschijnen berichten dat nieuws over het incident en beschuldigingen tegen regeringstroepen al waren gepost uren voor de aanval plaatsvond.” Direct hierna volgt een reactie van de Britse minister van Buitenlandse zaken: “Wij denken dat dit een chemische aanval van het regime van Assad was. Maar we willen dat de VN dit onderzoekt.” De tegenstrijdige gedachten vanuit Rusland en het Westen worden zo tegenover elkaar gezet.

Voor de derde dag op rij worden dezelfde beelden van het incident getoond. De kijker wordt herinnerd aan het aangedragen probleem. Twee wapenexperts komen in beeld en geven hun reactie: “Dit is duidelijk, zoiets kan niet in scene gezet worden.” Gevolgd door de reactie van de andere expert: “Alle symptomen en aandoeningen die ik heb gezien duiden op een zenuwgas. Waarschijnlijk Sarin. Dat is ook al eerder gebruikt in Syrië. We weten dat het mensen snel en willekeurig doodt.” Het geheel wordt ontkracht door de woorden van de nieuwslezer: “Het blijft gissen op afstand”. Toch kiest de NOS ervoor om deze reacties te tonen aan de kijkers. Het geeft wederom een causale interpretatie van het probleem: de beelden van het incident zijn het gevolg van een gifgas.

De nieuwslezer gaat vervolgens in conclaaf met correspondent Lex Runderkamp. Hij brengt verslag vanuit het noorden van Syrië. De setting waarin hij zijn verslag aankondigt, kan worden omschreven als een donkere plek met weinig verlichting. Er wordt een verslag in beeld gebracht wat hij die middag heeft gemaakt vanuit een gebied dat wordt gecontroleerd door de rebellen. Hij interviewt diverse personen in een omgeving van krakkemikkige huizen en slechte wegen. Syriërs vertellen hoeveel mensen zij hebben verloren in de oorlog en zijn eigenlijk verontwaardigd dat de

⁶ <http://nos.nl/nieuws/archief/datum/2013-08-23/>; geraadpleegd op 27 oktober 2013.

correspondent alleen vraagt naar de chemische wapens. Een van hen reageert: “Chemische wapens? Daar wil je alleen over praten? Hopelijk zal Allah ze accepteren. Het waren vooral kinderen. Dit is een grote stad en wij zijn ook met raketten beschoten. Mijn broer, de dag voor hij ging trouwen.. ik kan je zijn trouwpak laten zien. De sluipschutter schoot hem hier en de kogel kwam er hier uit. Met Gods hulp krijg ik het hoofd van Assad.” De woorden van de door Lex Runderkamp geïnterviewde mensen komen hard aan. De oorlog in Syrië is veel groter dan alleen de aanval met chemische wapens. Het item wordt afgesloten met de verontwaardigde woorden van deze man: “Wil je het alleen hebben over chemische wapens?” Uitgaande van de successie van het narratief zien we het leed dat Assad heeft aangericht onder zijn eigen bevolking. Het verslag van Lex Runderkamp functioneert als een morele evaluatie van het probleem wat nu groter wordt gemaakt dan alleen de gifgasaanval, de gehele Syrische burgeroorlog. In het gesprek wat volgt na het verslag tussen de nieuwslezer en Lex Runderkamp komt naar voren dat de Syriërs extreem teleurgesteld zijn door het uitblijven van hulp uit het Westen zowel in de vorm van goederen als in de vorm van militaire ondersteuning. De oplossing die Lex Runderkamp middels dit verslag aandraagt voor het probleem is niet alleen hulp op het gebied van goederen maar ook militaire ondersteuning.

Het *frame* waarmee de NOS verslag doet van de gebeurtenissen rondom de gifgasaanval in Syrië kan worden samengevat aan de hand van de vier gestelde functies. Deze functies dragen bij aan de interpretatie van het verhaal over de gifgasaanval die de NOS presenteert aan haar kijkers. Het probleem dat wordt aangedragen is de gifgasaanval. Direct wordt hier een causale interpretatie aan gekoppeld: het incident is het gevolg van een gifgasaanval, waarschijnlijk uitgevoerd door het regime van Assad. Een morele evaluatie van het probleem wordt uitgedragen door de afkeurende reacties van de Westerse politici in combinatie met de woorden van de nieuwslezer: “Het zijn afschuwelijke beelden.” De oplossing die zij aandragen voor het probleem is een onderzoek door de VN op de plek des onheils. Wanneer er geen onderzoek naar het incident lijkt te komen vanuit de VN Veiligheidsraad wordt door correspondent Wouter Zwart de mogelijke militaire steun aan de rebellen aangedragen. Lex Runderkamp laat vervolgens met zijn verslag zien dat het probleem groter is dan alleen het incident met de gifgasaanval. De causale interpretatie die hierbij wordt gegeven, is dat Assad ook zijn eigen burgers vermoord via raketten en sluipschutters. Het verslag van Lex Runderkamp staat voor een morele evaluatie van het probleem, hier moet iets aan gedaan worden. Als mogelijke oplossing wordt wederom militaire steun aan de rebellen genoemd.

Vanuit welk perspectief wordt het conflict belicht, is er sprake van een bias bij de interpretatie van het verhaal over de gifgasaanval, gepresenteerd door de NOS?

Het effect van het *frame* kan als volgt worden beschreven: dit introduceert of verhoogt het belang van de ideeën, uitgedragen door het NOS journaal, rondom de gifgasaanval en moedigt het publiek aan om op een bepaalde manier te denken, te voelen en te beslissen over de inhoud van de items. In het *frame* waarmee het narratief over de gifgasaanval via de verschillende items is gepresenteerd, komt mogelijk een vorm van *bias* of vooringenomenheid naar voren, bij de NOS redactie dan wel bij haar correspondenten die verslag doen. Zoals omschreven in het theoretisch kader zet Entman drie mogelijke vormen van *bias* in nieuwsberichtgeving uiteen.

Op basis van het omschreven *frame* ben ik van mening dat er twee vormen van *bias* terugkomen in het narratief over de drie nieuwsitems namelijk *content bias* en *decision-making bias*. De correspondenten doen verslag vanuit het perspectief van de rebellen. Het incident maar ook de correspondenten Sander van den Hoorn en Lex Runderkamp brengen verschillende verslagen vanuit het perspectief van de rebellen. Over de drie items is op geen enkel moment sprake van berichtgeving vanuit het kamp van Assad. Wanneer ik me richt op de internationale reacties volgend op het incident komen de Britse, Franse, Turkse en Nederlandse ministers van Buitenlandse Zaken aan bod. Eenmalig volgt een niet Westerse reactie van Rusland op het incident. Een reactie uit China, de andere grootmacht die dwarsligt binnen de VN Veiligheidsraad, is niet terug te vinden in een van de drie items. Er wordt meer aandacht geschonken aan de ene politieke partij dan aan de andere. Vanuit de interpretatie die de NOS van het verhaal over de gifgasaanval geeft, wordt er voornamelijk vanuit een Westers perspectief gereageerd op het incident.

Naast *content bias* zie ik vormen *decision-making bias* terug in de reacties van de correspondenten Lex Runderkamp en Sander van Hoorn. Zij doen verslag vanuit Syrië en Libanon. Het lijkt erop dat zij niet neutraal in het conflict staan. Nog voordat er vaststaat of er een VN onderzoek komt of dat deze is uitgevoerd, hebben zij hun mening over de schuldvraag al gegeven. Zij lijken op basis van hun bronnen er op voorhand al ervan te zijn overtuigd dat Assad dient te worden gezien als het kwaad en de rebellen als de te steunen partij binnen het conflict.

Conclusie

Hoe heeft de NOS verslag gedaan van de gifgasaanval in Syrië in de nieuwsuitzendingen van 21 augustus 2013 tot en met 23 augustus 2013?

Vanuit het theoretische raamwerk kwam naar voren dat nieuwsberichtgeving als subjectief moest worden beschouwd. De invulling van de nieuwsberichten beïnvloedt de beeldvorming van de kijkers over de getoonde gebeurtenissen. De NOS heeft haar interpretatie gegeven van de gebeurtenissen rondom de gifgasaanval die aan het publiek zijn getoond. David Entman schreef verschillende artikelen over de subjectiviteit van nieuwsberichtgeving waarbij hij uitging van de concepten *framing* en *media bias*.

Het frame waarmee de items over de gifgasaanval worden gepresenteerd kent vier functies. De vermeende gifgasaanval heeft de functie van probleem. Hier wordt een causale interpretatie aan verbonden, de tweede functie van het frame. Het incident is het gevolg van een aanval met chemische wapens door het regeringsleger. De derde functie, een morele evaluatie, blijkt uit de afkeurende reacties van Westerse politici. De oplossing, de vierde functie van het frame, is een onderzoek door de VN op de plek des onheils of militaire ondersteuning aan de rebellen.

Op basis van het omschreven *frame* heb ik twee vormen van *bias* teruggevonden in de drie items over de gifgasaanval, namelijk *content bias* en *decision-making bias*. De correspondenten doen verslag vanuit het perspectief van de rebellen en de reacties vanuit het Westen worden veelvuldig aangehaald. Andere belangrijke actoren in het verhaal, president Assad, China en Rusland worden nauwelijks betrokken in het narratief. De ene politieke zijde krijgt zo meer aandacht dan de andere wat door Entman wordt aangeduid als *content-bias*.

Decision-making bias vond ik terug in de reacties van de correspondenten Lex Runderkamp en Sander van Hoorn. Zij doen verslag vanuit Syrië en Libanon. Het lijkt erop dat zij niet neutraal in het conflict staan. Nog voordat er besloten was of de VN onderzoek zou doen en er nog geen duidelijkheid was over de schuldvraag of mogelijke oorzaak van het incident, hebben zij hun gedachten hierover weergegeven. Op voorhand leken zij er al van te zijn overtuigd dat het Syrische regime moest worden gezien als het kwaad en de rebellen als de te steunen partij binnen het conflict. De selectie van informatie die zij aan de kijkers gaven leek gebaseerd op eigen overtuigingen. De NOS kiest bewust voor een interpretatie van het verhaal over de gifgasaanval om het publiek een richting op te sturen. Concluderend kan er gesteld worden dat de NOS verslag heeft

gedaan van de gifgasaanval vanuit een Westers perspectief welke de rebellen steunt binnen het conflict. Dit kwam naar voren in de vormen van *bias* die werden teruggevonden in de analyse van het *frame* waarmee de gifgasaanval aan de kijkers werd gepresenteerd. Op basis van deze analyse werd duidelijk dat het verhaal over het incident wordt getoond vanuit een bepaald perspectief, er lijkt zelfs sprake te zijn van vooringenomenheid bij journalisten werkzaam voor de NOS wanneer zij berichtten over de gifgasaanval.

Discussie

De door mij uitgevoerde narratieve analyse is uiteraard uitgevoerd vanuit een subjectpositie.

Wanneer een ander persoon deze analyse zou uitvoeren, komen vanuit hun interpretatie wellicht andere aspecten aan het licht.

Ik vond het lastig te bepalen hoeveel nieuwsitems te selecteren voor het onderzoek. Ik moest me beperken en kwam uit op drie items zodat ik het frame in combinatie met de narratieve theorie op de juiste wijze in kaart kon brengen.

Vervolgonderzoek kan zich richten op de vraag die nu nog onbeantwoord blijft: op basis waarvan worden de keuzes gemaakt wat er wordt getoond binnen het nieuwsbericht.

Andere mogelijkheden tot vervolgonderzoek kunnen zich richten op het verschil in berichtgeving over de gifgas aanval tussen RTL en NOS. Geven zij bijvoorbeeld de nieuwsberichten op een bepaalde manier vorm waardoor het entertainment gehalte omhoog gaat omdat commerciële belangen een rol gaan spelen. Er zou ook een vergelijkend onderzoek uit kunnen worden gevoerd over hoe het narratief rondom de gifgasaanval in Syrië is gepresenteerd in Russische of Chinese nieuwsuitzendingen die hoogstwaarschijnlijk vanuit een totaal ander *frame* verslag doen van het incident.

Bibliografie

Boeken en artikelen

Copeman, Emma. "Informing a Distracted Audience: News Narratives in Breakfast Television." Diss. The University of Sydney, 2007. Geraadpleegd op 27 oktober 2013 via: <http://ses.library.usyd.edu.au/bitstream/2123/3933/1/emmacopeman_07_honsthesis.pdf>.

Daub, Madeleine en Irene de Kruif. "Het geheim van de buitenlandredactie. Welke structurele, procedurele en inhoudelijke factoren bepalen de berichtgeving van het NOS journaal en het RTL nieuws?" Diss. Universiteit van Amsterdam, 2011. Geraadpleegd op 27 oktober 2013 via: <<http://dare.uva.nl/document/208212>>.

Entman Robert M. "Framing Bias: Media in the Distribution of Power." *Journal of Communication* 57:1 (2007): 163-173.

Entman, Robert M. "Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm." *Journal of Communication* 43:4 (1993): 51-58.

Ginneken, Jaap van. *De schepping van de wereld in het nieuws: de 101 vertekeningen die elk 1 procent verschil maken*. Amsterdam: Kluwer, 2002.

Kozloff, Sarah. "Narrative Theory and Television." *Channels of Discourse, Reassembled*. Ed. Robert C. Allen. (Chapel Hill/London: Univ. of North Carolina Press, 1992): 67-100.

Sijbom, Marijke. "Berichtgeving in Nieuwsmedia: Een Analyse Van De Verschillen in De Berichtgeving Van Het NOS Journaal En Het Jeugdjournaal." Diss. Universiteit Utrecht, 2010. Geraadpleegd op 27 oktober 2013 via: <http://igitur-archive.library.uu.nl/student-theses/2010-0326-200309/Berichtgeving_in_nieuwsmedia_uploaden_universiteit.pdf>.

Westerståhl, Jörgen, "Objective News Reporting. General Premises." *Communicating Research* 10:3 (1983): 403-424

Websites

<http://over.nos.nl/programma-s/onze-programma-s/nos-nieuws>; geraadpleegd op 29 september 2013

<http://www.nvj.nl/ethiek/code-voor-de-journalistiek>; geraadpleegd op 29 september 2013.

<http://sargasso.nl/onderzoek-berichtgeving-midden-oosten/>; geraadpleegd op 2 oktober 2013.

<http://www.kijkonderzoek.nl/>; geraadpleegd op 27 oktober 2013.

<http://nos.nl/nieuws/archief/datum/2013-08-21/>; geraadpleegd op 27 oktober 2013.

<http://nos.nl/nieuws/archief/datum/2013-08-22/>; geraadpleegd op 27 oktober 2013.

<http://nos.nl/nieuws/archief/datum/2013-08-23/>; geraadpleegd op 27 oktober 2013.